# INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY INTEGRATSIYANING GLOBAL TAJRIBASI

**Xasanova Sofiya Kamoliddinovna**
Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistranti

Received: 02.11.2025
Revised: 03.11.2025
Accepted: 04.11.2025

**Kalit so‘zlar:** iqtisodiy integratsiya, investitsiya, global tajriba, mintaqaviy hamkorlik, iqtisodiy o‘sish, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar.

**Keywords:** economic integration, investment, global experience, regional cooperation, economic growth, foreign direct investment.

**Ключевые слова:** экономическая интеграция, инвестиции, мировой опыт, региональное сотрудничество, экономический рост, прямые иностранные инвестиции.

**Annotatsiya.** Mazkur maqolada investitsiyalarni rivojlantirish jarayonida iqtisodiy integratsiyaning global tajribalari tahlil qilinadi. Jahon miqyosida shakllangan yirik iqtisodiy integratsion tuzilmalar Yevropa Ittifoqi, ASEAN, NAFTA (USMCA), MERCOSUR va boshqa mintaqaviy tashkilotlar faoliyati misolida investitsion oqimlar, iqtisodiy barqarorlik va o‘sish ko‘rsatkichlari o‘rganiladi.

**Abstract.** This article analyzes global experiences of economic integration in the process of investment development. Investment flows, economic stability and growth indicators are studied using the example of the activities of large economic integration structures formed at the global level, the European Union, ASEAN, NAFTA (USMCA), MERCOSUR and other regional organizations.

**Аннотация.** В статье анализируется мировой опыт экономической интеграции в процессе инвестиционного развития. Инвестиционные потоки, экономическая устойчивость и показатели роста исследуются на примере деятельности крупных экономических интеграционных структур, сформированных на глобальном уровне: Европейского союза, АСЕАН, НАФТА (USMCA), МЕРКОСУР и других региональных организаций.

**Kirish.** Hozirgi kunda globallashuv jarayonlari iqtisodiyotning barcha sohalariga chuqur kirib bordi. Xalqaro iqtisodiy aloqalar, kapital harakati va texnologik almashinuv dunyo bozorini yagona tizimga aylantirmoqda. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy integratsiya har bir mamlakatning raqobatbardoshligini ta’minlash va investitsiyalarni jalb etishda strategik vosita hisoblanadi. Iqtisodiy integratsiya bu mamlakatlar o‘rtasida iqtisodiy siyosatni uyg‘unlashtirish, savdo, kapital, texnologiya va mehnat resurslarining erkin oqimini ta’minlovchi hamkorlik tizimidir. Integratsiya orqali davlatlar o‘z bozorlarini kengaytiradi, investitsion muhitni yaxshilaydi va ishlab chiqarish ko‘lamini oshiradi. XX asrning ikkinchi

``

yarmidan boshlab Yevropa Ittifoqi, Shimoliy Amerika erkin savdo hududi (NAFTA), Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari assotsiatsiyasi (ASEAN) kabi tuzilmalar xalqaro investitsiyalar oqimini muvofiqlashtirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin egalladi. Shu boisdan, investitsiyalarni rivojlantirishda iqtisodiy integratsiyaning global tajribasini o'rganish O'zbekiston uchun ham dolzarb masalalardan biridir.

**Tadqiqot metodologiyasi.** Mazkur tadqiqotda quyidagi ilmiy metodlar qo'llanildi:

- Tahliliy va taqqoslash usuli turli integratsion tuzilmalar faoliyatini solishtirish;
- Tizimli yondashuv investitsiyalar va integratsiya o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash;
- Statistik tahlil Yevropa Ittifoqi, ASEAN va USMCA mamlakatlari bo'yicha investitsiya ko'rsatkichlarini o'rganish;
- Tarixiy metod integratsion jarayonlarning shakllanish bosqichlarini tahlil qilish;
- Solishtirma tahlil O'zbekistonning mavjud siyosatini xalqaro tajribalar bilan qiyoslash.

Tadqiqot ma'lumotlari Yevropa Ittifoqi statistik byurosi (EUROSTAT), Birlashgan Millatlar Tashkiloti savdo va rivojlanish konferensiyasi (UNCTAD), Jahon banki, ASEAN va O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlariga asoslanadi.

**Tadqiqot natijalari.** Yevropa Ittifoqi (YI) iqtisodiy integratsiyaning eng muvaffaqiyatli namunasi hisoblanadi. 1993-yilda Maastricht shartnomasi imzolanishi bilan YI yagona bozor tizimini yaratdi. Natijada tovarlar, xizmatlar, kapital va ishchi kuchi erkin harakatlana boshladi. 1990-yillardan boshlab YI hududiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi uch barobarga oshdi. Ayniqsa, Germaniya, Fransiya, Niderlandiya, Italiya kabi davlatlarda ishlab chiqarish va texnologik innovatsiyalar sohalariga katta miqdorda kapital keldi. Integratsiya orqali YI davlatlari quyidagi natijalarga erishdi:

- Investitsiya xavfini kamaytiruvchi umumiy huquqiy baza yaratildi;
- Infratuzilma va transport tizimlari birlashtirildi;
- Yagona valyuta yevro joriy etildi, bu esa moliyaviy barqarorlikni oshirdi;
- Innovatsion klasterlar va texnoparklar tashkil etildi.

Janubi-Sharqiy Osiyo mamlakatlari assotsiatsiyasi 1967-yilda tashkil etilgan bo'lib, hozirda 10 ta a'zo davlatni birlashtiradi. ASEAN integratsiyasi iqtisodiy erkinlik, savdo to'siqlarini kamaytirish va investitsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan. 2000-yillardan boshlab mintaqada ishlab chiqarish zanjiri kengaydi, Singapur, Malayziya, Tailand, Indoneziya va Vetnam xorijiy sarmoyadorlar uchun jozibador hududga aylandi.

ASEAN davlatlarida investitsiyalar hajmining ortishiga quyidagilar sabab bo'ldi:

- Erkin savdo hududining joriy etilishi;

``

- Sanoat va texnologik klasterlarning yaratilishi;
- Qonunchilik tizimining moslashtirilishi;
- Xitoy va Janubiy Koreya bilan hamkorlikning kuchayishi.

NAFTA 1994-yilda AQSh, Kanada va Meksika o‘rtasida tuzilgan bo‘lib, 2020-yilda USMCA nomi bilan yangilandi. Ushbu integratsiya Amerika qit’asidagi sarmoyaviy faoliyatni sezilarli darajada oshirdi. AQShning Meksikaga sarmoyalari 10 barobar ko‘paydi, natijada mamlakatda “maquiladora” deb ataluvchi sanoat zonalari paydo bo‘ldi. Bunda xorijiy kompaniyalar ishlab chiqarishni Meksika hududida tashkil etib, eksport orqali foyda oldilar.

Ushbu hamkorlik modeli mintaqada ish o‘rinlari yaratdi, texnologiya almashinuvi tezlashdi va ishlab chiqarish zanjirlari bir-biri bilan uyg‘unlashdi.

**Muhokama.** Yuqoridagi tahlillar shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiy integratsiya investitsiyalarni rivojlantirishda asosiy omil hisoblanadi.

Integratsiya natijasida:

- Huquqiy barqarorlik ta’minlanadi;
- Bozor hajmi kengayadi;
- Transport-logistika tizimlari yaxshilanadi;
- Texnologik transfer tezlashadi;
- Raqobatbardoshlik ortadi.

Shuningdek, integratsiya iqtisodiy siyosatni muvofiqlashtirish orqali sarmoyadorlar uchun ishonchli muhit yaratadi. O‘zbekiston uchun bu tajribalar juda muhim. Mamlakat Markaziy Osiyo mintaqasida mintaqaviy integratsiyani rivojlantirish, “Bir makon, bir yo‘l” tashabbusi va Yevroosiyo iqtisodiy ittifoqi bilan hamkorlik orqali o‘z investitsion salohiyatini oshirmoqda. O‘zbekistonning milliy investitsion siyosatini global tajribalar bilan uyg‘unlashtirish quyidagi natijalarga olib kelishi mumkin:

- Xorijiy sarmoyadorlar uchun qulay huquqiy muhit yaratish;
- Innovatsion texnoparklar va klasterlar tizimini rivojlantirish;
- Transport, energetika va logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish;
- Kichik biznes va xususiy sektor uchun investitsion imtiyozlarni kengaytirish.

**Xulosa.** Iqtisodiy integratsiya bu investitsion rivojlanishning asosi. U mamlakatlarga sarmoyaviy muhitni yaxshilash, kapital oqimini erkinlashtirish va texnologik taraqqiyotni jadallashtirish imkonini beradi.

Global tajribalar shuni ko‘rsatadiki, muvaffaqiyatli integratsiya:

- iqtisodiy siyosatning muvofiqligini ta’minlaydi;
- investitsiya xavfini kamaytiradi;
- iqtisodiy o‘sishni barqaror qiladi;
- ijtimoiy farovonlikni oshiradi.

O‘zbekiston uchun ham iqtisodiy integratsiyani chuqurlashtirish, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish va xorijiy investitsiyalarni jalb etish siyosatini takomillashtirish dolzarb vazifalardan biridir.

``

**Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati**

1. Krugman P., Obstfeld M. *International Economics: Theory and Policy*. — Pearson, 2021.
2. Balassa B. *The Theory of Economic Integration*. — Homewood, Illinois: Richard D. Irwin, 1961.
3. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlari, 2024-yil.
4. *World Investment Report 2024*. — UNCTAD, Geneva.
5. EUROSTAT ma’lumotlari, 2023-yil.
6. *ASEAN Investment Report 2023*. — ASEAN Secretariat.
7. Omonov B. *Iqtisodiy integratsiya va investitsiya siyosati*. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
8. *USMCA Agreement Report*. — Washington, 2022.
9. Jahon banki. *World Development Indicators*, 2024.
10. O‘zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi. *Xitoy – Markaziy Osiyo iqtisodiy hamkorligi tahlili*, 2024-yil.

``